

·Ως εἶδος πορτοκάλιον.

Η ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΓΛΩΣΣΑ

Μετὰ πολλῆς περιεργείας παρακολουθῶ ἀπό τινος τὸν ἐν ταῖς ἑφημερίσι καὶ τοῖς περισδικοῖς διεξχγόμενον πόλεμον μεταξὺ τῶν γλωσσολόγων μας. Τῆς πνευματικῆς ταύτης τροφῆς τὸ πάντοτε εὔπεπτον δὲν θὰ ἡδυνάμην νὰ βεβαιώσω οὔτε νὰ συστήσω ἔπομένως καὶ εἰς ἄλλους ν' ἀκολουθήσως: τὸ παραδειγμά μου ἀλλ' ὁφεῖλω εὐγνωμόνως νὰ διμελογήσω ὅτι διὰ

τούτο πληρέστατα μὲ ἀποζημιόνει τὸ ἔξ αὐτῆς κέρδος. Οὕτως,
 ἐκτὸς πολλῶν ἄλλων χρησιμωτάτων πραγμάτων, τῶν ὅποιων
 δύσκολος θὰ ἦτο ἢ ἀπαρίθμησις, παρὰ μὲν τοῦ κ. Χατζίδάκη
 διδάσκομαι ἀπαξ τῆς Ἐθδομάδος τακτικῶς ὅτι εἶνε δυνατὸν
 νὰ παθαίνεται τις ὑπὲρ ἀπλῆς καὶ ἀσχήμου πολλάκις λέξεως
 ὅσον σχεδὸν καὶ ὑπὲρ ὡραίας γυναικὸς ἢ πῶς δύναται τις νὰ
 μεταφέρῃ ἐν φιλολογικῇ συζητήσει συνηγορῶν αἰφνῆς ὑπὲρ τῆς
 χρήσεως τοῦ ρινομάκτρου ὡς κυριολεκτικωτέρου ἀντὶ τοῦ
 μανδυλίου, ἢ τοῦ τονισμοῦ καλαθόπωλις ἀντὶ κα-
 λαθοπώλις, αὐτότατον τὸ ὕζος τῶν πολιτικῶν ἐφημερίδων
 μας δσάκις ἐρίζουσιν ὑπὲρ τῆς μεταθέσεως ἐνὸς εἰρηνοδίκου ἢ
 τῆς παύσεως ἐνὸς τελωνοφύλακος. Ὁ ἐν τῷ μεταξύ παρεντε-
 θεὶς κ. Ροΐδης ἀνατρέπει πάσας τὰς περὶ ὅρθου λόγου ἐπικρα-
 τούσας καὶ γνωστάς μοι μέχρι σήμερον ἰδέας παρέχων τὸ θέαμα
 ἀνθρώπου κατὰ πάντα τὰ ἄλλα ἐχέφρονος καὶ εὐφυεστάτου,
 παραδεχομένου δ' ἐν τούτοις καὶ αὐτοῦ τὴν παραδοξωτάτην
 γνώμην τοῦ διὰ φυλλαδίων καὶ διατριβῶν δυνατοῦ τῆς διορθώ-
 σεως καὶ μεταβολῆς των γλωσσῶν. Ὁ δὲ κ. Βερναρδάκης μοὶ
 παρίσταται ἀνὰ πᾶσαν Νέαν Ἡμέραν ἐκπληκτικώτατον
 παράδειγμα ἀξιοθαυμάστου ὑπομνημῆς καὶ ματαιοπονίας ἀγωνι-
 ζόμενος νὰ μεταπείσῃ στενοκεφάλους σχολαστικοὺς ἢ νὰ συζη-
 τήσῃ λογικῶς πρὸς τυφλώτοντας γραμματοδιδασκάλους. Εἰς
 τὴν ὥρην προφόραν, σύνταξιν ἢ ἐτυμολογίαν ἀπειρίας λέξεων,
 ἃς μέχρι τοῦδε σολοκίως, ἐσφαλμένως ἢ ἀναιτίως μετεχειριζό-
 μην, μὲ μυσταγωγοῦσιν αἱ Γλωσσικαὶ Παρατηρήσεις
 τοῦ κ. Κόντου δσάκις δὲ ἀναγκασθῶ νὰ καταφύγω εἰς τὸ λεξι-
 κὸν τοῦ κ. Σακελλαρίου τόσον ἀκριβῶς καὶ βραχέως πληροφο-
 ροῦμαι τὰς ἀποκρύφους σγέσεις καὶ τοῦ ἐλαχίστου μονοσυλλά-
 θου συνδέσμου πρὸς τοὺς ἀναλόγους τῆς σανσκριτῆς ἢ τῆς
 ζενδικῆς, ὥστε θὰ ἡδυνάμην νὰ συντάξω ἀμέσως τὸ γενεαλο-
 γικὸν αὐτοῦ δένδρον μετὰ πλείονος εὔκολίας ἢ τοῦ πρώτου τυ-
 χόντος ἀθηναῖου εύπατρίδου τῶν κοινωνικῶν διαφόρων τῆς
 «Νέας Ἐρημερίδος». Ἀλλὰ προχειρέμένου νὰ ἐξαχθῇ πρακτι-
 κόν τι συμπέρχομα ἐκ τούτων καὶ ὁ ὥρισμὸς τοῦ τί τέλος
 πάντων προτείνουσιν οἱ σοφοὶ ούτοι καὶ ἀξιότιμοι ἄνθρωποι ὡς

πόρισμα τῶν συζητήσεων καὶ τῶν ἐρίδων των, κατάδηλος παρίσταται ἡ στασιμότης τοῦ αἰώνιου αὐτοῦ καὶ εὐλογημένου γλωσσολογικοῦ ζητήματος ἀπὸ τῆς μακαρίας ἐποχῆς τοῦ μεταξὺ Δεύκα καὶ Κοραῆ λεξιλογικῶν μαχῶν μέχρι τῆς συνεχείας αὐτῶν σήμερον ὑπὸ τῶν κ. κ. Χατζιδάκη καὶ Βερναρδάκη. Νομίζω δὲ ὅτι ἀνώτερον πάσης ἀμφισβητήσεως πρέπει νὰ θεωρηθῇ ὅτι οὐδὲ εἴς τῶν μετὰ τοσαύτης λύσης συζητούντων θὰ ἡδύνητο ἀν ἡρωτάτο ν' ἀποκριθῇ σαφῶς καὶ μετ' ἀκριβείας ποίαν τῶν ἀναριθμήτων αὐτῶν νεοελληνικῶν διαλέκτων, ἃς ὑποστηρίζουσι, κρίνει κατάλληλον καὶ ἀξίαν ὅπως γείνη δεκτὴ ὡς γλωσσα τοῦ ἑλληνικοῦ ἔθνους. Θέλετε τὴν δημοτικήν; "Ολον τὸ ἥλιθιώτατον γένος τῶν ἀσπαλάκων τῶν λεξικῶν θὰ κατεβόα. Θέλετε τὴν καθωμιλημένην, ἢτις εἶνε ἄλλη παρὸ τὴν δημοτικήν, μιξοπάρθενον τέρας ἀποτελούμενον ἐκ τῆς δημοτικῆς, ἐκ τῆς ἀρχαίας, ἐκ τῆς γαλλικῆς, ἐκ τῆς ιταλικῆς, ἐκ τῆς τουρκικῆς, ἐξ ὅλων τῶν γνωστῶν γλωσσῶν καὶ πολλῶν ἄλλων ἀκόμη; Θέλετε τὴν ψυχροτάτην ἐν τῷ πεζῷ λόγῳ, παγερωτάτην δ' ἐν τῇ ποιήσει μούμιαν καθαρεύουσαν, ἢν πάντες γράφομεν καὶ οὐδεὶς τολμᾷ ν' ἀπολακτίσῃ; Θέλετε τὴν ἀττικὴν τοῦ κ. Κόντου ἢ τὴν γλώσσαν τοῦ Λασκαράτου; Θέλετε μίαν γλῶσσαν ψητὴν ἢ βραστήν; Σκότος πληρες χάος ἀδιεξίτητον. Καὶ ὑπεράνω τοῦ σκότους καὶ τοῦ χάους τούτου πλανᾶται ἡ ἀπαίστα σκιὰ τοῦ κατηραμένου ἀρχιτέκτονος τῆς νέας ταύτης Βαβέλ, τοῦ πρώτου στρεβλόνου γραμματικοῦ τοῦ φίψαντος τὸν σπόρον τῆς διγονίας καὶ ὑπεγείραντος τὸ γλωσσικὸν τοῦτο λεγόμενον ζήτημα.

* *

Εἰς τὸ σκότος καὶ τὸ χάος αὐτὸ βεβίως δέν ἔχω τὸν ὅρεξιν νὰ περιπλακῶ ἀλλ' ἀνεξαρτήτως πάσης φιλολογικῆς ἀξιώσεως καὶ μεθ' ὅλου τοῦ πρὸς τὸν κ. Χατζιδάκην ὁφειλομένου σεδασμοῦ καὶ φόβου, ἀν ἡρωτάτο καὶ ἡ ἴδική μου ταπεινὴ γνώμη περὶ τῆς νεοελληνικῆς γλώσσης, θ' ἀπήντων ὅτι τὸ μᾶλλον ἐπεῖγον περὶ αὐτῆς μέτρον θὰ ἥτο νὰ βραχυνθῇ διὰ παντὸς τρόπου δλίγον.

Τῆς ἀνάγκης ταύτης τὸ καταφανὲς καὶ ἀναπόφευκτον θεωρῶ

δυνάμενον νὰ περιφρονήσῃ οἰανδήποτε ἀντιλογίαν. Σήμερον ὅμως ίδιως προσέλαβε τὸν τύπον ἐγχειρήσεως ἐπιβαλλομένης τάχιστα πρὸς ἔξαλειψιν φυσικοῦ ἐλαττώματος ἰσχύοντος ὅπως μόνον αὐτὸν καθιστᾶ ἀφενῆ καὶ ἄχρηστα τόσα πλεονεκτήματα.

Διότι ἀνέκαθεν ἄδικος ὑπῆρξεν ἡ συγήθεια νὰ κακολογῶμεν ἀπαύστως τὸ πτωχὸν αὐτὸν νεοελληνικὸν ἔθνος. Ἡ φύσις δὲν ἐφειδωλεύθη τῶν πρὸς αὐτὸν παροχῶν της. Ἔγεννήθη κατὰ πάντα ἀρτιμελὲς καὶ βιώσιμον καὶ τὰ μέλη αὐτοῦ ἦσαν καλῶς συμπεπηγμένα καὶ ἐπὶ τοῦ προσώπου του ἔφερε τὰ χρώματα τῆς ὑγείας. Μόνον οἱ βραχίονες αὐτοῦ ἦσαν ὑπὲρ τὸ δέον κοντοὶ καὶ ἡ γλῶσσα μακροτάτη.

* Εκτοτε ἥρχισε καὶ ὑφίσταται τὸ θαυμάσιον τοῦτο φαινόμενον ἔθνους κάλλιστα μὲν ἔχοντος καὶ σχεδὸν ἀξιοζηλεύτου ἐκ πολλῶν, μὴ δυναμένου ὅμως νὰ κινηθῇ ἐπαρκῶς ἢ νὰ πράξῃ τι ἀποκιτοῦν βραχιόνων ἔκτατιν ἡ ρώμην, πάσχοντος δὲ ὅσην ἀδράνειαν χειρῶν τόσην ἀφόρητον γλωτσαλγίαν.

* Η ιστορία, καθ' ὅσον γγωρίζομεν, δὲν ἀναφέρει ὅμοιον παράδειγμα* ἡ δὲ αἰτία τοῦ νοσήματος τούτου εἶναι ὅλως ίδιωφυής, ξαίνεται, καὶ ἄγνωστος, μὴ δυναμένη οὔτε εἰς κληρονομικοὺς λέγους ν' ἀποδοθῇ διότι μεθ' ὅσα καὶ ἀν λέγωνται περὶ τῆς ὄμιλητικότητος καὶ τῶν ἀρχαίων Ἐλλήνων ἐπίσης, ἐν τούτοις ἀρχαῖος "Ἐλλήνης ἦτο ὁ Ἡσίοδος, ποιητὴς γράψας ὀλέκληρον ἔπος φέρον ὡς τίτλον ΕΡΓΑ ΚΑΙ ΗΜΕΡΑΙ" ἀν ἔτη ὅμως κατὰ τὴν σημερινὴν ἐποχὴν δὲν θὰ ἐτόλμα βεβαίως νὰ θέσῃ εἰς τὸ βιβλίον του τοιαύτην ὅλως ἀνόητον καὶ ἀπρόσφορον καὶ διὰ τὴν γώραν καὶ διὰ τοὺς συμπολίτας του ἐπιγραφήν.

*
**

Το δὲ λυπηρότατον καὶ ἀλλόκοτον εἶναι ὅτι τὸ κακὸν ἐπιτείνεται ἀκριέως κατὰ τὰς ἐποχάς, καθ' ἃς εἶναι ίδιως ἀναγκαῖα καὶ αἰσθητὴ τῶν βραχιόνων ἡ ὑπαρξίας καὶ ἡ χρῆσις. Αἱ τελευταῖαι δ' ἐν τῇ Ἀγατολῃ περιπλοκαὶ εἶναι πρόχειρος καὶ ἐπισηματάτη ἀπόδειξις, διότι κατ' αὐτὰς προσέλαβε τὸν δέκτητον αὐτοῦ χαρακτήρα. Ἀπορεῖ τις ὅμολογουμένως καὶ ἔξισταται ποῦ καὶ πότε ἀναφαίνονται αἴφνης ὡς δι'. ὑπογείου ἐκρήξεως τόσοι βραχύφωνοι Γαμβέτται, τόσοι ἀναλφάβητοι Καστελάρ,

τόσοι διπλωμάται τοῦ καφενείου καὶ τοῦ ζυθοπωλείου, τόσοι
Μόλτκε τῶν σταυροδρομίων καὶ Βίσμαρκ τῶν πλατειῶν, καὶ
θυμαράζει ἔπειτα πῶς τόσον φωνάζοντες δὲν ἀνενεώσαμεν ἔτι
ώς πρὸς τοὺς ἀντιπάλους μας τὸ θαῦμα τῆς διὰ τοῦ ἥχου τῶν
σαλπίγγων καταστροφῆς τῶν τειχῶν τῆς Ιεριχοῦ. Τοῦτο τού-
λάχιστον ἐπιχειροῦμεν ἐν πάσῃ περιστάσει. Καὶ εἰς πᾶν
μέγα πολιτικὸν γεγονός, ὅπερ δημιουργεῖ ἡ δύναμις καὶ ἡ τόλμη
τῶν ἄλλων λαῶν, ἀκούονται ἀντιτασσόμεναι αἱ παράχορδοι
ἥμῶν κρυψαχί, αἱ ψλακαὶ τῶν ἐκ ζηλοτυπίας ἐξαγριουμένων
ἄνευ ἀποτελέσματος σκύλων ἐπὶ τῇ θέᾳ τῶν ἐσθιόντων τὸ κόκ-
καλον συναδέλφων των. Μίαν ἐπαρχίαν οἱ Βούλγαροι; "Εν
σύλλογον ἡμεῖς. Οἱ Βούλγαροι εἰς τὸν Αἶμον; Τὸν Γεννάδιον
ἐμπρός! Βαδίζουν ἐπὶ τὴν Φιλιππούπολιν; Εύθυς τὸν Συνο-
δινόν! "Εφθασαν εἰς τὴν Αδριανούπολιν; Αἱ τόρα πλέον, μέτρα
σοθαρά! 'Επὶ τὰ πρόσω τὸ βαρὺ πυροβολειάν! Φόρα τὸν
Παράσχον!

*
* *

Κατὰ τῆς εἰδεχθεστάτης ταύτης νόσου δύνασθε νὰ κάμετε
τίποτε κύριε Χατζιδάκη; Πρὸς περικοπὴν τῆς γλώσσης μας
ἀρκοῦσι τὰ φῶτά σας καὶ αἱ γνώσεις σας; 'Εν τοιαύτη περι-
πτώσει εἴμεθα ἔτοιμοι γὰρ σχῆς ἀνακηρύξωμεν ἐθνικὸν εὐεργέτην.
Καὶ ἂν εἰς τοῦτο θὰ συνέτεινε κατά τι καὶ ἡ ὀλιγόστευσις τῶν
κενῶν λεξιδίων, δι' ἂν τόσους ἀγῶνας καταναλίσκετε καὶ τό-
σον χάρτην μαυρίζετε, τίς θὰ εὔρεθῇ ὁ ἀληθῶς σοφὸς καὶ φι-
λόπατρος γράμματικός, ὅστις μειῶν τὴν ἀπειράριθμον στρατιὰν
θ' ἀφήσει ἀπὸ τοῦ στόματός μας τὰ μέστη τῆς φλυαρίας;

Τῆς χρυσῆς ὅμως ταύτης ἐπιθυμίας ἡ πραγματοποίησις δὲν
φαίνεται πολὺ ἀπέγουσα τοῦ ὄνείρου ἐφ' ὃσον τούλάχιστον ἡ
πατρὶς ἡμῶν ἐξακολουθεῖ οἰκουμένη ὑπὲ τῶν σημερινῶν αὐτῆς
κατοίκων. Τὸ δὲ περίεργον εἶνε ὅτι ἐν τούτοις ἡ διάθεσις πρὸς
ὅλιγώτερα λόγια καὶ περισσότερα ἔργα ἀπὸ κανένα δὲν λείπει.
ἀλλ' ὁ συνήθης τρόπος τῆς ἐκδηλώσεως αὐτῆς εἶνε ὁ ἐπόμενος
ώς διετυπώθη κάλλιστα καὶ ἐκρατικώτατα ἐν φλογερωτάτῳ
καὶ φιλοπολέμῳ ἄρθρῳ δημοσιευθέντι ἐσχάτως τὸ ἀξιομνημό-
νευτον τοῦτο κείμενον ἥρχιζε διὰ τῶν ἐξῆς θαυμαστικῶν:

«Κάτω οι μακροί και ἀνωφελεῖς λόγοι! Καιρὸς νὰ παύσωμεν φλυαροῦντες!» κατελάμβανε δὲ τέσσαρας ημέραι στήλας τῆς μεγαλειτέρχς τῶν ἀθηναϊκῶν ἐφημερίδων.

28 Σεπτεμβρίου 1885.

ΜΙΧΑΗΛ ΜΗΤΣΑΚΗΣ

ΔΥΟ ΑΣΜΑΤΙΑ

A'.

Σὺ φταίεις, κι' ὅπου κι' ἂν σταθῶ κι' ὅπου κι' ἂν πάω νυστάζω,
κι' ἀπ' τὸ πρωὶ τὸν οὐρανὸν ἀν βράδυασε κυττάζω....
Σᾶν δὲν σὲ βλέπω πουθενὰ σὲ βλέπω στ' ὄνειρό μου,
καὶ ὑπναρχῆς κατήντησα γιὰ νῆσαι στὸ πλευρό μου!
Μὰ τί κατάρχ εἰν' αὐτή, καὶ τί κακὸ σ' ἐμένα,
νὰ σὲ κυττάζω πάντοτε μὲ 'μάτια.... σφαλισμένα.

B'.

"Αν εἴμ' ἐγὼ ἀμχρτωλός, σὺ εἶσαι ή αἰτία...
Σὺ μ' ἔκαμες καὶ ἀφησα τὴν πρώτη μου θρησκεία·
κι' ἀφοῦ πρῶτα μ' ἀνάγκασες καὶ σ' ἔκαμα θεό μου
μὲ ἐμποδίζεις ύστερχ να κάμω τὸν Στχυρό μου...
καὶ δὲν μ' ἀφίνεις, εἰδωλο, νὰ γονατίσω 'μπρός σου,
καὶ σᾶν πιστὸς ν' ἀνασπασθῶ τὸν κάτασπρο λαιμό σου.

Α μαρτωλός